

Tony Ingesson: UNDA14 Kontraspionage, föreläsning 1 2026

Talare

Tony Ingesson
Universitetslektor

Datum

29 september 2026

Plats

Lunds Universitet, Lund

Omständigheter

Föreläsningen är en del av en serie föreläsningar online om underrättelseverksamhet.

- 1 Hej kära kursdeltagare och eventuella andra tittare.

- I den här föreläsningen så ska vi prata om kontraspionage. Vad är kontraspionage? Hur kan det definieras? Vi ska prata om skillnaden mellan spioner som rekryteras och underrättelseofficerare som rekryterar. Vi ska också titta på olika motiv för spioneri och vilken dynamik som kan råda mellan en underrättelseofficer och en spion, sådant som kan förklara till viss mån hur en person kan bli rekryterad. Vi ska också prata lite grann om den moderna teknikutvecklingen och i vilken utsträckning den eventuellt kan ha förändrat förutsättningarna för såväl kontraspionaget som spionerna.

- Målen med den här föreläsningen är att ni ska erhålla grundläggande kunskaper om dels vad kontraspionage är och hur det organiseras och inte minst hur man definierar en spion. Vi ska också titta på några olika teorier, till exempel en teori om, eller flera teorier om hur spioner rekryteras. Och vi ska diskutera vilken inverkan den tekniska utvecklingen kan ha på både spioneri och kontraspionage. Så under föreläsningens gång och efteråt så skulle jag uppmana er att reflektera över vilka skillnader som finns mellan kontraspionagets förutsättningar i icke-demokratiska, kontra demokratiska stater. Här kan man ju med fördel reflektera över utifrån andra delar av litteraturen också än de som tas upp direkt i den här föreläsningen.

- Så vad är då kontraspionage? Jo, kontraspionage är enligt Herman: "The study of the organization and behavior of the intelligence services of foreign states and entities and the application of the resulting knowledge." Så det vi kan utläsa ur det här citatet är att det handlar om studiet av både hur någonting är organiserat och hur den här organisationen beter sig. Och det handlar specifikt då om

främmande makts underrättelsetjänster. Så hur kan man då få en bättre
förståelse av främmande makts underrättelsetjänster, dels hur de är organiserade
30 och hur de beter sig? Och sen ska då den här kunskapen tillämpas för att skydda
sig själv, primärt, underförstått.

Det finns också olika typer av underrättelseorganisationer som är bra att känna
till här. Och kontraspionage tenderar att vara en intern företeelse, en typ av
35 intern underrättelseorganisation. Den har mindre prestige i regel i många
länder, inte i Sverige, men i många regler har den mindre prestige, ofta lite lägre
utbildningsnivå och relativt låg personalomsättning. Och intern betyder i det
här fallet att det är en organisation som verkar inom det egna landets gränser
och vars mandat ofta begränsas till det egna landets gränser. Så det finns externa
40 underrättelseorganisationer, som är de som sysslar med utrikes
underrättelsetjänst, alltså tittar på andra länder och inte agerar inom det egna
landet. Och de tenderar att ha mer prestige och högre utbildningsnivåer, men
också låg personalomsättning, så folk stannar oftast i en eller andra av de här
facken, så att säga. Det är inte så mycket rörelse mellan dem i de flesta länder.
45 Men det ska tilläggas att i Sverige, om vi tar ett svenskt perspektiv och jämför
med hur det ser ut just nu i alla fall och hur det har sett ut den närmaste tiden, så
är det högre personalomsättning nu, alltså det är mer öppet, lättare för folk att
komma in till exempel. I Sverige har kontraspionage också relativt hög prestige,
skulle jag säga, framför allt jämfört med många andra länder. Och
50 utbildningsnivåerna är också högre här, framför allt de senaste egentligen. Cirka
20 åren kanske man kan säga, jämfört med hur det har varit tidigare och hur det
är i många andra länder. Men även externa underrättelseverksamheter runt om i
världen har högre personalomsättning nu för tiden än vad de hade förr. Man tar
in folk med högre utsträckning men folk slutar också i högre utsträckning.

55 Så kontraspionageorganisationer, en annan sak som Herman säger om dem är
att de har vissa fördelar, till exempel att de kan reagera snabbare än
utrikesinriktade organisationer eftersom de opererar primärt på sitt eget
territorium, vilket innebär att de har nytta av att de kan använda sig av olika
60 former av lagstöd, samverkan med andra myndigheter och liknande. Så de har
en större handlingsfrihet helt enkelt. Det är lättare för dem att agera än vad det
är för en utrikes underrättelsetjänst som agerar på någon annans territorium och
som måste hålla sig dold och som kanske då ofta agerar i brott mot den lokala
lagstiftningen.

Kontraspionageorganisationer är också generellt sett närmare knutna till det politiska ledarskapet i icke-demokratiska stater än vad de är i demokratiska stater. Eftersom då i icke-demokratiska stater används

- 70 kontraspionageorganisationer inte sällan för att undertrycka olika former av opposition och hålla den aktuella regimen vid makten. Så det är också en viktig skillnad mellan hur kontraspionageorganisationer fungerar i demokratiska kontra icke-demokratiska stater. Kontraspionageorganisationer tenderar också att ha egna traditioner och myter som kan påverka hur de agerar. Och vissa av de
- 75 här organisationerna har också en stor förkärlek för vissa specifika metoder som de har använt sig av traditionellt och som de håller fast vid och tenderar att göra. Så till exempel så i ryska sammanhang så har man en lång tradition av att använda humint och olika typer av infiltration och liknande och det är någonting som man har hållit på med väldigt länge och som man också fortsatt
- 80 göra ända fram till idag. Och kontraspionageorganisationernas arbete kan också vara mycket tids- och resurskrävande, för de måste dels arbeta proaktivt för att försöka förhindra olika typer av infiltration och spioneri, men de måste också ofta arbeta reaktivt och försöka lagföra och upptäcka misstänkta spioner. Och de har ju såklart ofta väldigt kvalificerade motståndare i form av nationalstater.
- 85 Och när en kontraspionageorganisation till exempel måste bedriva den reaktiva formen här av arbete och utreda och lagföra så måste man också bevissäkra, samtidigt som det kan vara ganska svårt att hitta bevis. Så inte sällan så tar en typisk kontraspionageutredning, både i Sverige och andra länder i demokratiska länder i alla fall, inte sällan tar det där flera år. Det kan ta två år är inte på något
- 90 vis ovanligt till exempel att det tar. Från det att man börjar arbeta på en förundersökning tills dess att man kan antingen gripa i vissa fall eller vissa fall dra igång en rättegång.

- Härnäst ska vi prata om motiv och den dynamik som kan råda mellan en
- 95 underrättelseofficer och en spion. Men först och främst så ska vi gå igenom grundläggande definitioner av vem som är vem och hur det här fungerar. Sen går vi in på dels en klassisk teori och dels en mer modern och vetenskapligt förankrad teori som kan visa hur man kan se på de här sakerna.

- 100 När vi ska diskutera spioners motiv måste vi först och främst konstatera att det finns två kategorier av personal här som man inte ska blanda ihop. Det första är det som är egentliga spioner eller agenter som är rekryterade. Och det andra är underrättelseofficerare som är anställda eller professionella. Så underrättelseofficerare är de som rekryterar spioner, alltså de är anställda av sin

egen stat och de förräder inte sin egen stat. Så att en underrättelseofficer är till exempel en person som jobbar under täckmantel på en ambassad och där så kommer den här underrättelseofficeren att försöka hitta personer i det landet som den är baserad, som kan tänkas ge information eller sälja information. Och
110 när den hittar en person som kan tänkas ge information eller sälja information så kallas det att den rekryterar den här personen. Men den här personen blir inte anställd, alltså spionen eller agenten blir inte anställd, den blir bara rekryterad och får betalt för att den lämnar över saker. Och spionen då eller agenten är den som rekryteras av underrättelseofficeren, som är i sitt eget land i regel
115 åtminstone och spionerar på sitt eget land eller på sin egen organisation och får belöningar av då en annan stat, så de förräder alltså sin egen stat. Och i det här, den här dikotomin så är det också viktigt att hålla reda på att underrättelseofficeren kan ju begå lagbrott i det landet som den är baserad, men i sitt eget hemland så är den inte en brottsling eller en kriminell. Medan spionen
120 eller agenten i regel är kriminell i sitt eget hemland och begår alltså brott mot sin egen stat.

Så ett exempel här då, en underrättelseofficer säger vi skickas till en ambassad under en diplomatiskt täckmantel. Så den här underrättelseofficeren söker upp
125 och rekryterar en lokaltjänsteman på en myndighet i det här landet. Den här upptäcks och utreds och den lokala tjänstemannen grips och får fängelse, men underrättelseofficeren har ju diplomatisk täckmantel, kan alltså inte gripas och lagföras utan utvisas istället. Eller för att vara noggrann så det som händer är att underrättelseofficeren förklaras persona non grata eller PNG som man säger,
130 vilket innebär att den måste ge sig av för annars kommer den diplomatiska skyddet att upphöra att gälla. Så det är i praktiken en utvisning, men inte i juridisk mening så är det inte en utvisning. Så tjänstemannen är alltså kriminell och begår ett brott gentemot sitt land och förräder sina närmaste, för de lever ofta ett dubbelliv, precis som kriminella i många andra sammanhang kan göra,
135 och kan då lagföras för detta. Medan underrättelseofficeren är professionell, gör sitt jobb, agerar på uppdrag av sitt eget land, kan ju då alltså för att lösa den här uppgiften bedra olika utomstående personer i det landet den är baserad, men den har ju ändå inte ett sånt här dubbelliv gentemot sina närmaste, eller åtminstone så kräver inte tjänsten det, kan man säga.

140

Om vi då kommer in på varför personer kan tänkas vilja bli rekryterade eller acceptera att bli rekryterade för att spionera, så finns det en klassisk modell som heter MICE, M-I-C-E, Money, Ideology, Coercion och Ego. Det finns också en

145 mer komplex modell som heter RASCALS, där RASCALS står för
Reciprocity, Authority, Scarcity, Commitment, Consistency, Liking och Social
Proof. Men om vi börjar med att titta på den klassiska modellen MICE, så
handlar den helt enkelt om M som är money, I som är ideology, C som är
coercion och E som är ego. Så M, money, är helt enkelt att någon gör någonting
150 för pengar, I är att någon gör någonting av ideologisk grund, C, coercion, är att
någon är tvingad att göra någonting, i utpressning till exempel, eller genom
olika former av hot också möjligt, och ego är att någon gör det för att
tillfredsställa sitt ego, alltså för att få bekräftelse kanske man kan säga. Problemet
med den här förklaringsmodellen är att ofta så kombineras de här, så att det
155 sällan någon gör det av enbart en av de här drivkrafterna, och därför så är den
ganska trubbig och svår att använda för att få fram en detaljerad förklaring. Så
ofta blir det väldigt förenklat, man ser till exempel att någon spionerar för
pengar, men spioneri är ett allvarligt brott, skulle jag säga, det är så jag
klassificerar det, och man kan jämföra med att man skulle på samma sätt kunna
160 förklara majoriteten eller nästan all form av väpnat rån till exempel, skulle man
kunna säga att de gjorde det för pengarna punkt slut. Men det kan ni själva
förstå, det är ju inte en särskilt tillfredsställande eller uttömmande förklaring.
Människor begår inte så här grova brott enbart för att de behöver pengar, det
måste finnas mer. De flesta människor behöver pengar, men de flesta människor
165 begår inte grova brott. Och spioneri är ett av de grövsta brotten som man kan
föreställa sig, det är betydligt grövre brott än väpnat rån, med mycket, mycket
längre påföljd också än vad väpnat rån har i allmänhet till exempel. Det är också
så leder spioneri inte sällan till att människor dödas, alltså människor från ens
 eget land som man rimligen borde ha någon typ av ansvar mot. Och därför
170 menar jag att spioneri är dels ett väldigt grovt brott, dels som präglas av mycket
hög grad av hänsynslöshet, och därför så tycker inte jag att pengar är en
tillfredsställande förklaring som ensamt kan ge svaren på varför människor
ägnar sig åt ett så pass extremt och riskfyllt beteende. För man ska också komma
ihåg att i de flesta länder så beivras ju spioneri med kraft. Man sätter stora
175 resurser på att utreda den här typen av brott och man får väldigt långa straff,
och det finns i regel ingen preskriptionstid. Så på så vis är det mycket mindre
riskfyllt att begå väpnat rån än vad det är att ägna sig åt spioneri.

Och här kommer vi tillbaka till den här mer komplexa modellen, RASCALS,
180 som ger ett annat perspektiv. Medan MICE handlar om den enskilda individen
och inte tar hänsyn till interaktionen i någon större utsträckning, utan då att
coercion kan ses som att det är en typ av interaktion och ego indirekt kan ses

185 som en typ av interaktion, men den tar inte explicit hänsyn till det. Men jag ska
också säga redan från början att ideology är egentligen den som sticker ut här,
alltså den som spionerar av ideologiska skäl kan göra det utan någon annan
drivkraft, men de är också väldigt annorlunda som personer, och de är väldigt
sällsynta, och de har varit väldigt sällsynta även under kalla kriget. Faktum är att
190 det har inte varit vanligt i någon egentlig mening med ideologiskt motiverade
spioner sedan ungefär första halvan av 1930-talet, skulle jag säga. Det är när
Stalins utrensningar börjar bli kända utomlands som det där egentligen börjar
försvinna, åtminstone kända i de här kretsarna som höll på med sådana här
saker. Sen har det varit en ganska begränsad skara som varit ideologiskt
motiverade spioner. Så det finns en del som har påstått att man varit det för att
195 det låter bättre än att säga att man har gjort det av mer egoistiska skäl. Men lika
desto mindre så brukar man skilja då mellan altruistiska spioner som har
ideologiska motiv, sen kan man ju tycka vad man vill om deras ideologiska
drivkraft, men lika desto mindre så är det en typ av osjälviskt beteende, kan man
säga, medan de andra är egenintresserade eller själviska beteenden. Så absoluta
200 majoriteten av alla spioner är egenintresserade, gör det av sina själviska
drivkrafter, och det är också därför vi pratar mest om dem. Ideologiska spioner
kommer vi inte prata så mycket om, för att dels är de så ovanliga och dels har de
helt unika drivkrafter jämfört med de andra.

205 Men om vi tittar på RASCALS så börjar vi med reciprocation, som handlar om
att ge små gåvor eller utföra små tjänster som ofta då sker utan att någonting har
efterfrågats. Det skapar en känsla av skyldighet att ge något i utbyte hos
mottagaren, vilket kan skapa öppningar för vidare exploatering. Så den
underrättelseofficer som vill rekrytera en källa ger då inte sällan små presenter,
210 bjuder på lunch eller middag eller kanske hjälper till med en liten tjänst eller
liknande. Och det vi kan se i konkret spionfall är att rekryterare ofta ger sprit
eller vin eller då bjuder på mat eller att det ofta är där det börjar helt enkelt. Och
det här syftar ju till att etablera framför allt en initial kontakt, men i vissa fall
syftar det också till att upprätthålla en relation. Man ger saker därför att det
215 skapar en känsla av skyldighet att ge någonting tillbaka. Så det är ett utstuderat
medvetet beteende, en strategi kan man säga hos rekryterare att göra så.

Det andra är authority som är att rekryteraren utstrålar auktoritet och prestige
och överlägsen kunskap. Och det här leder då till att den här måltavlan som ska
220 rekryteras kan bli både frestad av vilka belöningar som en sån här person och en
sån här organisation kan erbjuda, men också kan bli lite rädd för att bli

bestraffad om den inte kan leva upp till de här förväntningarna. Så en sån här person försöker då en rekryterare som utnyttjar authority försöker i regel ge ett
225 intryck av styrka och framför allt då hela styrkan bakom den här organisationen som den här personen representerar, att det ska samlas i rekryterarens person utifrån de måltavlans perspektiv. Och det här kan man se i vissa fall har jag sett ljudupptagningar och filminspelningar som gjorts i smyg av spanare där man ser då en underrättelseofficer som pratar med den som den har rekryterat eller
230 håller på att rekrytera. Och där har jag sett exempel på det här empiriskt hur en sån person inte pratar om jag, alltså inte jag är nöjd, inte så utan de säger: Moskva är nöjda med vad du har gjort, jag har pratat om det i Moskva.” Alltså hela tiden återkoppla till det väldigt stora sammanhanget och hela tiden understryka att den här underrättelseofficern representerar något mycket
235 större och mycket mäktigare, vilket då imponerar eller är tänkt att imponera på den här måltavlan som man ska rekrytera eller har rekryterat.

Så har vi scarcity som är att rekryteraren framställer det här erbjudandet som rekrytering för måltavlan som någonting sällsynt och kanske en engångschans
240 och kräver kanske ett snabbt svar. Därför att rent allmänt då, psykologiskt, så upplever människor ofta det som är svåråtkomligt och sällsynt som mer åtråvärt än om någonting alltid finns som en möjlighet. Och det här är för övrigt samma typ av strategi som en försäljare tycker om att använda. Framför allt telefonförsäljare tycker om att använda det här. De vill pressa fram ett svar och
245 de gör ofta det genom att presentera någonting som att det här är ett unikt tillfälle, det här gäller bara en kort tid, du måste svara nu. Och det syftar ju då dels till att göra det mer åtråvärt, men också till att minska tiden som den här måltavlan har att tänka och kritiskt reflektera kring vad det här faktiskt innebär.

250 Sen kommer vi till C:et med commitment och consistency som är en manipulationsteknik som bygger på att människor har en allmän reflex på att vara konsekventa. Så rekryteraren kommer först att be om någonting helt irrelevant och icke-känsligt, och sen när den får det så kommer den be om nästa sak och belöna i efterhand med gåvor och liknande. Och när den har fått igång
255 någon typ av rutin kring det här så kan den höja insatserna och be om mer och mer känsliga saker. Och det är helt enkelt så att måltavlan då i allmänhet har svårare att säga nej när den tidigare har sagt ja. Så för att man har en sån här undermedveten drivkraft att vara konsekvent. Har jag tidigare gett dig saker så vill jag fortsätta ge dig saker. Det är svårt att säga nej där jag tidigare sagt ja. Och
260 här är exakt samma sak som med scarcity att det här är också någonting som

försäljare utnyttjar. Försäljare kan göra precis samma sak. De vill få en, framför
allt telefonförsäljare, de kan få dig att vilja säga ja. De kan ställa helt
kontrollfrågor som egentligen inte är så intressanta för försäljaren, som stämmer
265 det att ditt namn är så eller så, stämmer det att du har den här adressen, stämmer
det att du har en sån bil eller en hund eller vad det nu är. Det här vet ju
försäljaren, de har det framför sig på sin skärm. De säger att de vill kontrollera
den här informationen, men det handlar också om att få dig att säga ja, ja, ja, ja.
För då har vi inlett ett samtal och du liksom, din gard släpper lite grann och nu
270 blir det svårare för dig att lägga på eller säga nej, för att nu har vi börjat prata
med varandra, nu har vi en kommunikation igång. Och då vill man vara
konsekvent och fortsätta lite grann i samma tema och på samma sätt.

Sen har vi liking som handlar om att det är väldigt användbart i ett sånt här
275 rekryteringssammanhang att försöka bygga en varm, vänskaplig och personlig
relation. Alltså man vill bygga tillit och man vill på så vis bygga upp en
tjänstvillighet, kan man säga, hos måltavlan. Så rekryteraren kommer då, om
den är kvalificerad och det här är ett högvärdigt mål, så kommer de att dra upp
en psykologisk profil på den här måltavlan med hjälp då av psykologer som är
280 anställda hos den här underrättelseverksamheten. Och det handlar ju alltså då
om att de vill se framför allt vad den här måltavlan har för intressen, vad den
tycker om, vad den inte tycker om och så vidare. Och sen anpassar då den här
rekryteraren sitt uppförande efter den här profilen för att den ska bygga en sån
här tillits- och gillande relation. Det här är också någonting som man kan se i
285 dokumenterade spionfall, inte sällan då att den som rekryteras uttrycker sig
positivt även privat om den här rekryteraren och upplever att de har en
vänskapsrelation.

Sist så har vi social proof som handlar om att övertyga andra måltavlan om att
290 det den gör inte är moraliskt fel utan tvärtom moraliskt gott. Och försöka visa
på olika sätt med olika exempel och resonemang att andra människor i samma
situation antingen har gjort likadant eller skulle göra likadant. Så det du gör är
inte fel utan det du gör är fullt rimligt och acceptabelt. Och det här kan man
också se då i vissa spionfall hur man framförallt när de rekryterar flera olika
295 personer i samma sociala sammanhang eller om man försöker argumentera med
måltavlan och säga att: "Ja, men du är inte ensam om det här utan andra har
gjort så här och det är inget fel att du gör så här."

Den moderna teknikutvecklingen har ju gått väldigt fort de senaste åren, inte

minst vad det gäller möjligheterna att övervaka folk med exempelvis sånt som ansiktsigenkänning. Så jag tänkte passa på att visa en liten pryl som jag själv har byggt och designat med vanliga kommersiellt tillgängliga komponenter kan man säga, ganska billigt, kostar några tusenlappar. Sen har vi en powerbank här, en vanlig USB-powerbank som egentligen tillför att ladda telefoner och datorer och så. Den är strömkälla till den här och med den här powerbanken så kan den här varje gång upp till 30-40 timmar och sånt där. Och vad den här gör är att den har en liten kamera här på framsidan och när den ser mitt ansikte och bara mitt ansikte så kommer den då pipa. Så man kan hålla den på lite avstånd sådär, och så pipar den då. Och den piper inte när man riktar den mot någon annans ansikte, utan bara mitt ansikte. Och man kan naturligtvis också byta ut mitt ansikte mot någon annans, så att den piper när den ser någon annan. Det är bara ett exempel på hur enkelt det är idag att bygga och driftsätta en liten pryl som jobbar med ansiktsigenkänning. Det krävs inte så mycket pengar eller egentligen teknologi för det idag. Så frågan är, hur har den här teknikutvecklingen förändrat förutsättningarna för kontraspionage och spioneri?

Hur påverkar då teknikutvecklingen kontraspionage? Ja, som jag nämnde, ansiktsigenkänningen stod jag i just nu. Det är väldigt lätt att ta foto av någon, och det är väldigt lätt att leta upp foton på en person som redan finns på nätet, och man kan lätt köra körningar mot databaser för att identifiera folk. Och man kan lätt identifiera folk i olika typer av videoströmmar i realtid i princip. Så det är väldigt svårt om ens ansikte finns någonstans att försöka utge sig för att vara en annan person än man är. Man kan också spåra mobiltelefoner ganska lätt. Man kan dels avlyssna dem, men man kan också lokalisera dem och följa dem mer eller mindre i realtid, framför allt beroende på vad det är för stat. Och det finns ju också goda möjligheter för en kvalificerad statsaktör framför allt att få in olika typer av spionprogram på en mobiltelefon, vilket ju öppnar upp väldigt stora möjligheter att övervaka en person. Det är också komplicerat därför att om man inte har en mobiltelefon eller lämnar sin mobiltelefon någonstans eller stänger av den och så vidare, så det kan ju också ge ett utslag på övervakning, därför att det kan upplevas som en avvikelse från normalbilden. Så det gör det också svårare att helt komma runt den här problematiken. Så man kan ju då spåra och jämföra framför allt olika telefoners rörelser mot varandra när två personer varit på samma plats, exempelvis, eller har de passerat samma plats nära inpå varandra. Man kan också över tid spåra rörelsemönster hos personer med hjälp av deras mobiltelefoner, vilket komplicerar mycket att göra saker dolt och helt enkelt för spioner och underrättelseofficerare. Man kan ju också hitta

340 information i sociala medier, vilket kan göra det återigen svårt, framför allt för
den som ska försöka uppträda under en täckmantel eller falsk identitet. Och alla
de här sakerna innebär då, generellt sett så skulle man kunna säga att det här ger
väldigt många fördelar för kontraspionage och nackdelar för spioner och
underrättelseofficerare. Man kan också titta på köphistorik, på se hur
345 människor har rört sig, och det här är någonting som jag vet har använts av
kontraspionage i till exempel Sverige för att utreda sådana här misstänkta brott,
därför att det här lämnar ju väldigt många spår när en person rör sig i samhället
när de köper saker. Man kan också kontrollera datatrafik som går till och från
olika enheter som telefoner och datorer och så vidare. Och man kan även göra
350 digital forensisk analys av datorer, telefoner och lagringsenheter och så, inklusive
att hitta sånt som har raderats, går att göra i viss utsträckning. Och digital
forensisk bevisning är en väldigt stor del av de spionfall som har varit i Sverige de
senaste åren, så det är en väldigt viktig del av det hela. Alla de här sakerna är som
sagt fördelar för kontraspionage, generellt sett mestadels nackdelar för spioner
355 och underrättelseofficerare.

Sen kan man tänka sig att det finns nygamla lösningar också. Förr i tiden var
radiosändare och radiomottagare en stor del av spioneriets hantverk, kan man
säga. Men förr i tiden hade man då också rutin på att övervaka den här typen av
360 radiotrafik och försöka hitta och pejla radiosändare till exempel. Men det där
har ju i många länder prioriterats ned till fördel för mer modern digital
övervakning, vilket gör att det kanske då något paradoxalt är mer gångbart att gå
tillbaka till gammal teknik än att snarare försöka hela tiden hitta nya tekniska
lösningar. Där skrev jag en artikel om för ett antal år sedan och sedan visade det
365 sig då, något senare kom det fram de här fallen med att exempelvis Hezbollah
hade använt olika typer av sådana här äldre radiobaserade
kommunikationssystem. Men även Hamas hade gjort det och Hamas hade
också använt trådbaserad telefoni, alltså fälttelefoner, vilket också är en väldigt
gammal form av, mer än hundra år gammal form av kommunikationsteknologi,
370 men som är väldigt svår att avlyssna och upptäcka med moderna medel. Så man
ska inte bara fastna på de nya grejerna här utan också komma ihåg att det finns
en hel del gammal teknologi som kan vara faktiskt relevant än idag.

Sammanfattningsvis kan vi då säga att det finns olika definitioner av
375 kontraspionage och det finns olika teorier relaterade till kontraspionage. Men
om man ska förenkla så kan man säga att den gemensamma nämnaren är att
kontraspionage är en verksamhet som syftar till att förhindra eller försvåra en

motståndares underrättelseverksamhet. Man vill inte att de ska kunna inhämta
380 underrättelser från en själv eller från ens eget land helt enkelt. Det är det man
ska förhindra eller försvåra. Och man ska också komma ihåg att spioner och
agenter, eller spioner slash agenter ska vi säga då, är alltså de som rekryteras av
den som underrättelseofficerare som sköter rekryterandet. Detta är två vitt
385 skilda kategorier av personer. Spioner rekryteras för att de har tillgång till
information och i princip inget annat. Deras personliga kvalifikationer har inget
med saken att göra. De förväntas inte heller vara någonting annat än någon som
levererar information så länge som det går tills de åker fast och sedan de
förbrukade. En underrättelseofficerare däremot är en yrkesperson i någon
390 utsträckning, en professionell person. Så den rekryteras ju inte för att den har
tillgång till information utan för att den kan övertala människor, har sociala
färdigheter till exempel. Eller det kan också vara någon som inte jobbar med att
rekrytera personer såklart, jobbar med helt andra saker. Då kan man rekryteras
för att man har tekniska kunskaper eller analytiska färdigheter eller något
liknande. Men det viktiga att komma ihåg är att det här är väldigt skilda
395 kategorier av personer på alla sätt. Sen har kontraspionage, ska man också
komma ihåg, vissa tidlösa inslag, som spioneri till exempel, är lika aktuellt idag
som det alltid har varit och det har ju funnits såklart så länge som människan
har funnits egentligen. Så det är ju synnerligen tidlöst. Men det finns också en
intressant inverkan av teknologisk utveckling. Så exempelvis är det tveklöst så
400 att det är svårare idag att arbeta med täckidentiteter för att det finns helt enkelt
så mycket information på nästan alla människor tillgängligt på så många ställen
och det är lättare än någonsin att bearbeta väldigt mycket information väldigt
snabbt. Så där har det blivit en viss skillnad. Men med det ska man inte säga att
spioneri är inaktuellt, för det kan vi bevisligen se att det inte är. Så man kan väl
405 säga då också att kontraspionage gynnas av tillgång till information, alltså både
om landets egna medborgare och tillfälliga besökare. Så det här ger ju en viss
fördel till icke-demokratiska stater därför att de kan ägna sig åt mycket högre
grad av övervakning och mer inträngande övervakning. De behöver inte ta
hänsyn till lagrum på samma sätt som de demokratiska staterna behöver göra.
410 Men det finns också nackdelar med att vara en icke-demokratisk stat och det
kommer vi att återkomma till senare i andra delar av kursen som ni kommer se
det där då.

Det var allt för den här gången, men jag hoppas ni har funnit detta intressant
415 och glöm nu inte, det är skillnad på underrättelseofficerare och spioner. James
Bond är således inte en spion utan en underrättelseofficer, om vi ska vara

noggranna. Och det ska vi ju såklart. Tack för att ni har lyssnat.

420

Källa

<div> Transkriberat från videoinspelning: UNDA14 Kontraspionage, föreläsning I, publicerad på YouTube, uppladdad av "Tony Ingesson - Teaching & Research videos", 29/9 2026 (Transkriberat 6/10 2026) </div>

Taggar

Föredrag, Lunds Universitet

425

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/tony-ingesson-unda14-kontraspionage-forelasning-1-2026>

430

435

440

445

450

455